

BOLLETÍ DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

CONFRARIES RELIGIOSES EN MALLORCA. *

ANYS 1478-84

VI

INDULGENCIAS ATORGADAS
ALS DEVOTS I BENEFACTORS DE L'ÀNGEL
CUSTODI, DE POLLENSA, I QUE SE
PUBLIQUIN SEMPRE QUE HO
DEMANI SA CONFRARIA

(7 maig 1479)

Nicholaus Munionis etc. Vniuersis et singulis Christi fidelibus presentes literas inspecturis seu audituris, Salutem in Christo Jhesu. Quia legitur in scripturis quod non locus hominem sed homo locum sanctificare suis bonis operibus consuevit, propterea piis locis, non propter loca sed propter diuini cultus seruitium, reuerentiam pariterque et honorem quem in ibi Saluatori nostro Christo Jhesu exhibetur in suis membris, etiam fauorabiles et benignos Nos exhibetur debemus. Ideo nos Nicholaus Munionis, vicarius prefatus, vt deuoti ad deuotionem facilius inclinentur et jam deuotos Christi fideles donis spiritualibus ad deuotionem feruentius animare volentes, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum auctoritate confisi omnibus vere penitentibus et confessis qui, pura deuotione,

conuenient ad Capellam beati Angeli Custodii scitam in ecclesia ville Pollentie, et manus eorum porrexerint adiuuantes(?) in festo Sancti Angeli prefati a primis vesperis vsque ad secundas inclusiue, et qui, dum processio fiet illa die pro dicto festo, illam deuote associauerint et lumen portauerint, Quadraginta dies; et illis qui pias elemosinas dicte Capelle et seu altari pro reparatione dicte Capelle, vestimentorum et fabrice illius ac confratria a confratribus, presentibus et futuris, ibidem vt seruentur et manuteneantur luminaribus, libris, calicibus ac aliis ornamentis emansuris decoretur et elargietur, et eas dare procurauerint, pro qualibet elemosina ipsorum alios quadraginta dies deinjunctis eis penitentiis misericorditer indomino, auctoritate qua fungimur in hac parte, relexamus. Mandantes dilectis in Christo vicariis ecclesie Pollentie quatenus totiens quotiens quolibet anno per confratres et seu a suprapositis dicte confratrie requisiti fuerint seu alter ipsorum fuerit requisitus[sic], populo addiuina congregato, presentes in ibi legit ac publicent. Datum Maioricis in Episcopali palatio die vij Maii [1479] (1).

(ARX. EPISC. DE MALL - *Llib. Colacions de 1478-80*, fol 105 v.º).

(1) Ha d'esser l'any de la data 1479 perquè se troba el document en el llibre de Colacions de 1478-80 entre dues diligències que duen exprés dit any 1479.

* V. BOLLETÍ n.ºs. 622-623 i 624-625.

VII
ORDE

D'UN DELS VICARIS GENERALS APROVANT
LA MODIFICACIO DEL CAPITOL DE LES
ORDINACIONS DE LA CONFRARIA DE
SANT ANTONI DE VIANA DE LLUC-
MAJOR, ACORDADA PEL CONSELL
D' AQUESTA VILA, SOBRE
ELECCIO DELS OBRERS DE
TAL CONFRARIA

(12 juny 1479) (1)

Nouerint Vniuersi Quod Anno anatiuitate Domini Millesimo quadringentesimo Septuagesimo Nono, die vero Sabbati duodecima mensis junii, Egregio viro domino Nicholao Munionis, decretorum doctore, Canonico Maioricensi, Reuerendissimi in Christo patris et domini domini Didaci, diuina miseratione Maioricensis Episcopi, pro nunc inremotis agentis, vicario vnacum alio et insolidum generali, intus domum sue proprie habitationis presentialiter existente, Aduenit et comparuit venerabilis Petrus Armangol, juratus parrochie de Luchmajori, et, tam nomine suo quam nomine aliorum venerabilium conjuratorum dicte parrochie, presentauit eidem domino vicario ac legi et intimari fecit per Julianum Figueras, notarium et scribam Curie Reuerendissimi domini Episcopi antedicti, cedula sequentem:

Die martis XXX mensis Madii anno anatiuitate Domini M CCCC lxx viiij.º

Los die e any demunt dits congregats e ajustats enso de campane, segons es acostumat, en le ecclesia demosenyer sent Miquell dela parroquia de Luchmajor los discrets en Pere Armengol, Barthomeu Mut, Miquell Catany alias Puigderos e Ffrancesch Pelegri, jurats lany present dela villa e parroquia de Luchmaior, ensemps ab los discrets en Simon Thomas, Jacme Clar, Anthoni Oliuer, Jacme Mas, Jacme Armengol, Pere Ferrer, Miquell Seruere, Ffransech Mut, Johan Mut, Pasqual Selua, Anthoni Julia, Anthoni Selom elos dits Pere Armengol e Miquell Puigderos, jurats e consellers, so es per

celebrar alguns negocis tocants ale dite vniuersitat dela villa e parroquia de Luchmaior, perque per lo dit honorable en Pere Armengol, altre dels dits jurats, fou propossat dient pertals e semblants paraules: molt honorables senyors: sapia le seuiessa de cascun de vosaltres com lo honorable en Johan Leneres, altre dels obres dela obre e confreria del bennirat mossenyer sent Anthoni de Vians, me es vingut recitantme com ell veu enledite confreria esser fet, dealgun temps en sa, molt abus, so que cascun de nosaltres ignorar no podem, com enledite confreria, enlo principi deaquella, fou determenat que los obres deaquella sefessen ab certe solempnitat certe diade ja designade, segons enlos Capitols deaquella largament es contengut, so es aseber, que tots los confreres dela dite confreria eren conuocats enledite ecclesia e aquells alegien quatre homens bons e suficients en esser obres dela dite confreria, los quals regien per hun any, e axi seseguia cascun any per molt detemps; e ara per lo contrari, so es aseber, que lo pare met lo fill, lo jerma jerma, e axi per conseguint les pus propinques persones que tenen, e exi vist per los confreres tal abus no volen pegar ni paguen axi com deurien anaquella, vist que deaquella se fa propri, so que debans, axi com dit es, ere lo contrari, car entemps pessat ledite confreria engoya ledite capella solempnement e del restant comprar certs censals los quals vuy endie li seruen, car siaquella sehauia sostentar dels confreres no pugant aneguna sustancia e vistes les dezpesses que aquella te es lecausa les demunt dites cosses, perque vos demenam deconsell que volem que fessam deaquella: perque pertot lo dit general consell fou determenat, vits los perjuys dela dite confreria e per lo vtill deaquella e pertal que tots los confreres deaquella sien pus enduhts e per traure lo perer deaquells, que dequiauant los dits obres sien alegits per los jurats e obres dela dite confraria, metent deaquells tants quants deaquells seatrobaran bons e suficients en esser obres, en nomines de pregami, e messos cascun en hun rejoli decere fet enleforma e manere se fa lo regiment desort e desach enle dite parroquia, los quals trets delur sach aquells sien obres per lo dit any, e axi per lo altre any sia seruade ledite forma e manere; los altres capitols stant tostemps ense forsa virtut dela dita confreria

Precedens tranlatum cum tribus folliis papiri cum presenti continuatum in libro determinatio-

(1) Aquest document, que forma tota una plagueta en 4.º está cosit i comprés en la foliació (110-113) del Llibre de Colacions de l'Arxiu Episcopal de Mallorca, de 1478-80.

num ville seu parrochie de Luchomaiori est fideliter sumptum per me Michaellem Matero, auctoritate Regia notarium publicum pertotam terram et dominationem illustrissimi domini Aragonum Regis, qui predicta[m] determinatione[m], de voluntate dicti consilii, scribo. Et vt hiis fides plenior vbique impendatur, ego dictus notarius hic me sub scr̄bo et meum solitum [signum] artis notarie depingo, quod est tale, Sig+num.

Quaquidem cedula presentata, lectaque et intimata, confestim prefatus dominus vicarius generalis, audito tenore ipsius cedule, visa ordinatione per dictos juratos vna cum consilio dicte ville facta et respectibus in illa designatis visis, Attendentes dictam ordinationem esse Salutiferam et in vtilitatem dicte confratrie Sancti Anthoni[i] factam fuisse pro tanto, auctoritate prefati Reuerendissimi domini Episcopi sibi attributa, ipsam ordinationem laudauit, approbavit et ratificauit, in illaque suam auctoritatem pariterque et decretum interposuit vt cum presenti interponit. Necnon omnibus et singulis confratribus, presentibus et futuris, et aliis Christi fidelibus qui suas pias elemosinas dicte confratrie Sancti Anthoni[i] pro lumanaria, calicibus, vestimentis et aliis ornamentis dicte capelle duxerint largiendas et seu mittendas, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum auctoritate confisi, omnibus et singulis vere penitentibus et confessis, auctoritate prefati Reuerendissimi domini Episcopi sibi comissa in hac parte, Quadraginta dies de inunctis eis penitentiis per gratiam sancti Spiritus in domino relexauit.

(ARX. EPISC. DE MALL.—*Llib. Colacions* de 1478-80, fol 110).

VIII

INDULGENCIAS

ALS CONFRARES DELS SANTS COSME

I DAMIÀ, PARROQUIA DE POLLENSA

(octubre 1479) (1)

Nicholaus etc. Vniuersis etsingulis Christi fidelibus presentes literas inspecturis, visuris pariterque et auditoris Salutem indomino sem-

(1) Aquest document no porta data alguna. Però com en el llibre està entre una diligència de 7 octubre

píternam, Splendor perenne (*) glorie qui sua mundum inefabili illuminat claritate pia vota fidelium de ipsius clementissima magestate sperantium, tunc precipue benigno fauore prosequitur cum deuota ipsorum humilitas sanctorum sanctarumque precibus et meritis adiuuantur; Cupientes vt capella Sanctorum Cosme et Damiani in ecclesia parrochiali de Pollensa sita congruis frequentetur honoribus et a Christi fidelibus jugiter veneretur, in ornamentis ac confratria aconfratribus (*) ibidem conseruetur et manuteneatur, luminaribus, calicibus ac aliis jocalibus emansuris decoretur et laudabilius muniatur inea, et cultus augmentetur diuinus, et vt Christi fideles ea libentius deuotionis causa confluant etad ipsius capelle reparationem augmentationem alia quoque premissa manus promptius porrigant, adinuices quo exhoc ibidem dono celestis gratie vberius compererint se refertos, suplicantibus vero venerabilibus juratis dicte ville et confratribus ipsius confratrie, super hiis inclinati, auctoritate prefati Reuerendissimi domini Episcopi qua fungimur in hac parte, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eorum auctoritate confisi, omnibus et singulis confratribus vtriusque sexus, presentibus et futuris, et aliis Christi fidelibus qui circa premissa suas pias elemosinas duxerint suprapositis dicte confratrie largiendas seu mittendas quadraginta dies de inunctis eis penitentiis per gratiam Sancti Spiritus nunc indomino relexamus.

(ARX. EPISC. DE MALL.—*Llib. Colacions* de 1478-80, fol 139.)

IX

RESTAURACIO

DE LA CONFRARIA DE SANT JORDI,
PARROQUIA D'ARTÀ

(12 gener 1480)

Nicholaus etc. Dilecto in Christo priori ecclesie de Artano, Salutem indomino Sempiternam. Quoniam vt aid apostolus? etc Cumque,

1479 i una altra de 15 dels mateixos mes i any, amb tota seguritat el podem donar per expedit en octubre de 1479, sens precisar el dia.

(2) Per *perennis*.

(3) Equivocació evident de l'original. Lo correcte ha d'ésser a *confratria ac confratribus*.

prout accepimus, nuper quod iuvenes vestre parrochie, moti deuotione, quamdam construxerunt confratiam Sub inuocatione Sancti Georgii erga quem specialem gerebant deuotionem extitit, vt mediantibus suis literis sigillo pendenti munitis datis et auctorizatis Maiorici in Episcopali palatio die xxij iulii anno M CCC lxxxviii nobis occulariter ostensis vidimus contineri. . . autem quatenus ipsi, deuotione moti, intendunt et appetunt ipsam confratiam, jam quasi in oblivione positam, deure denouo et conseruare, suplicarunt nobis vt ipsis confratribus, presentibus et futuris, indulgentiam dare et concedere dignaremur. Nos vero deuotis suplicationibus dictorum iuuenum annuere volentes, prefatos confratres et alios Christi fideles ad ornandam dictam Capellam Sancti Georgii pannis, vestimentis, calicibus et aliis ornamentis donis spiritualibus animare, omnibus et singulis confra-

tribus, presentibus et futuris, et aliis Christi fidelibus qui eorum pias elemosinas ad decorandam dictam Capellam duxerint largiendas seu mittendas, et qui in festo Sancti Georgii et per omnes eius octauas dictam Capellam deuote visitauerint pro singulis festiuitatibus predictis, omnibus vere penitentibus et confessis xl dies deinjunctis eis penitentii, per gratiam Sancti Spiritus indomino relexamus. Mandantes vobis quatenus Salutifera mordinationem per prefatum Reuerendissimum dominum Episcopum nuper factam denom sedendo in Capellis (1) teneatis et obseruetis, tenereque et obseruare faciatis, sub pena l librarum ficho etc. Datum Maiorici in Episcopali palatio die xij ianuarii [1480] (2).

(ARX. EPISC. DE MALL. *Llib. Colacions de 1478-80, fol 166 vº*)

PERE A. SANXO.

(Continuarà)

CONSTITUCIONS E ORDINACIONS

DEL REGNE DE MALLORCA

ELECCIO DE CONSOLS

(1287)

Sapien tuyt que nos Amfos per la gracia de Deu, Rey Darago, etc. Volem e atorgam a vos, feels nostres, prohomens de la Universitat de la Ciutat de Mallorques que ab consentiment e ab consell del noble n Albert de Mediona, Procurador nostre del Regne de Mallorques, o ab altre Procurador nostre daquell Regne elegats e elegir puscats VI consols, dels quals sien dos, de ma major, e els II de ma migana, e II de ma menor de la dita Ciutat e C consellers, ço es a saber, de majors e de migans e de menors de la Ciutat damunt dita, entre els quals especialment volem esser elets dels caps dels mesters, los quals consols e consellers damunt dits, amb consell e ab asentiment del dit Procurador nostre, administren e proveesquen, e ordenen los negocis daquella Ciutat. e del Regne de Mallorques, e que els consols damunt dits sien posats e mudats aqui cascun any, ab consentiment e amb consell, e ab volentat del dit Procurador nostre, e aquells, qui aquell any seran estats consols, no pusquen aqui esser posats per tres anys seguens continuament. Aquest, empero, consentiment e

ordenament volem que dur dementre que sera de nostra volentat.

Encara us atorgam e volem que els termens qui tro aci se son fets en la Ciutat damunt dita dalcuns no sien en preiudici dels privilegis, e de les franqueses nostres, ne sien enteses contra franquees nostres, e privilegis damunt dits. Manans a tots los oficials nostres e sotsmesos que aquest atorgament nostre ferm haien e obseruen, e noy venguen contra, ne algu altre noy jaquisquen contra venir per alguna rao. Dada a Oscha V.º kalendas Julii, en l any de nostre Senyor MCCLXXXVII.

A. H. M. (a) *Rosselló vell fol 167. Rosselló nou fol. 118.*

(1) Vegi's núms. 624-625 nota 2, pág. 236, col. 2.ª d'aquest BOLLETÍ.

(2) Encara que no s'expressi l'any, ha d'ésser el posat adalt, perque está en el llibre el document entre els de gener de tal any.

(a) Per tal d'abreujar la llargada de les cites, indicarem amb aquestes inicials que els documents transcrits són de l'Arxiu Historic del Regne de Mallorca Amb l'abreviatura *Ced.* que es trobaran als toms de *Cedules reials*; *Preg.* als de *Pregons*; *Extr. Jur.* als d'*Extraordinaris de Jurats*, i així de les demes series, nomenclatura familiar a tots els estudiosos de la nostra historia.

MUTACIO DE LA RIERA

(1303)

Jacobus Dei gratia Rex Maioricarum Comes Rossilionis et Ceritanie et Dominus Montispesulani, fidelibus suis Dalmacio de Garriga, Tenenti locum nostrum et Guillelmo de Cumba ac Gregorio Saylembe, Procuratoribus nostris in Regno Maioricarum Salutem et gratiam. Fem vos saber que nos volriam que la obra de la Riera de la Ciutat de Maylorques fos feta per ço cor la Ciutat ne seria pus sana e pus forte daria gran belesa e noblesa a la dita Ciutat. Per que nos volem que vosaltres, ab conseyl dels jurats e d aquels que us sia viases vos acordetz quina obra si cove de fer la on la Riera deu passar. Ja es ahut acordat e cresem que vosaltres ho sapiatz e aytambe son ahutz estimatz los lochs per hon deu passar la dita Riera. E axi veiatz si trobarietz nuyl home qui preses la dita obra a preu fet, o si valria mes que hom la fezes a jornals, cor nos volriem que quant hom auria vermat comensas hom de fer la dita obra. E que vosaltres hi prestassetz dels nostres diners a comensar la dita obra. E si per aventura vosaltres trobavetz home que vula fer la dita obra a preu fet, metetz hi I home qui pac los diners als obrers, per so que hom no pogues esser enganat d aquel qui la dita obra pendria a preu fet. E de totes aquestes coses, vosaltres nos certificatz per vestres letres quen sera meylor de fer al pustost que puscatz. Datum in Perpiniano III. kalendas julii anno Domini M.º CCC.º tercio.

A. H. M. *Ced.* I. f. 39

SOBRE COMPRES DE FRUITS FETES ABANS DE TEMPS

(1303)

I

Jacobus Dei gratia Rex Maioricarum, Comes Rossilionis et Ceritanie, et Dominus Montispesulani, Dilecto Dalmacio de Garriga militi tenenti locum nostrum in Regno Maioricarum. Salutem et dileccionem. Sicut pro certo didiscimus, dum presentes eramus in Regno Maioricarum et in nostra absentia prout a fide dignis audivimus, homines dicti Regni quemdam pravam usum et a juris utriusque pagina reprobatum non deserunt exercere, licet nos ad tem-

pus prohibuerimus ut potuimus unius anni tempore, quo ibi personaliter aderamus, annullando contractus huiusmodi illicite celebratos, emunt enim bladum, oleum, vinum, lanam, caseos, et alios quoslibet fructus ante tempus quo nati fuerunt vel collecti, solventes statim pretium satis vile ut, statuto inter eos tempore, fructus illos recipiant longe maiori precio tunc valentes. Qui quidem contractus, tam a christianis quam judeis celebrati, videntur proculdubio in fraudem non modicam usurarum, et talis usura nequior est quam illa quam usurarii consueverunt a suis debitoribus extorquere. Nos volentes huic morbo salutare remedium adhibere, mandamus vobis quatenus utcumque in terris nostris Maioricarum, Evisçe, et Minorice, tales contractus inveneritis celebratos, nulli tali emptori fructuum predictorum super recuperandis dictis emptis fructibus justiciam faciatis, vel faciatis a nostris officialibus exhiberi. Immo tales contractus nullos penitus reputetis, et faciatis in nostris terris nullos a nostris officialibus reputari, et hoc tam de pendentibus casibus quam de futuris volumus observari et volumus nunc quod faciatis dari emptoribus predictis ne penitus in dampno pro interesse precii. Idcirco venditores tenuerint pro rata temporis ad rationem: quatuor solidorum pro singulis libris in anno. Suadentes eisdem quod penitus a dictis contractibus debeant abstinere, si suspicionem contractus usurarii voluerint evitare. Datum Elne VI nonas octobris anno Domini M.º CCC.º tercio.

II

Jacobus Dei gratia Rex Maioricarum, Comes Rossilionis et Ceritanie et dominus Montispesulani. Dilecto Dalmacio Sa Garriga militi tenenti locum nostrum in Regno Maioricarum. Salutem et dileccionem. Cum contractus illos qui sepe fiunt in Regno nostro Maioricarum vehementer odio habeamus, quibus fructus venditi ante tempus satis vili precio mox soluto ut futuro tempore recipiatur quo magis sine comparacione valebunt, et dum eramus in Maioricis eciam incepimus ad tempus corrigere et noverimus nunc ut pro certo didiscimus magis ibi solito invalescunt, decrevimus penitus tollere illam pestem. Quare super hiis vobis scribimus unam litteram quam mandamus vobis exacta diligencia observari. Ita videlicet quod eam monstretis primo juratis civitatis Maiori-

carum et si bonam reputaverant ipsam servetis et faciatis per totum dictum Regnum inviolabiliter observari, Sin autem vobis allegaverint rationes quare ipsis non placeat ordinatio predicta, tunc supersedeatis littera et in facto et nobis totum quod Jurati allegandum duxerint citius rescribatis, ut nos, quod congruum fuerit rescribamus ac etiam statuamus. Datum Elne sexto nonas octobris anno Domini M.º CCC.º tercio.

A. H. M. *Ced.* I. f. 47.

DAVANT QUI DEUEN FER SE A EIVISSA LES PRIMERES
APEL·LACIONS

(1303)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum, Comes Rossilionis et Ceritanie, et dominus Montispesulani, fidei suo Bernardo de Fortea, baiulo et Tenenti locum nostrum in insula Evisse et Formentarie. Salutem et gratiam. Per Berengarium de Plicamanibus, jurisperitum, procuratorem venerabilis Archiepiscopi Tarrachonensis, nobis extitit intimatum quod vos non permititis cognoscere vel procedere locum Tenentem dicti archiepiscopi super primis apellationibus factis a sentenciis latis per baiulum domini Archiepiscopi emissis ad dictum Archiepiscopum, immo de eisdem primis apellationibus ad dictum Archiepiscopum emissis factis a sentenciis dicti baiuli cognoscere nitimini in dicti Archiepiscopi preiudicium et gravamen. Unde cum nos jam aliter ordinaverimus quod de primis apellationibus factis de sentenciis latis per baiulum eiusdem Archiepiscopi ad eundem Archiepiscopum emissis, idem Archiepiscopus vel suus locum Tenens cognoscat apud insulam supradictam. Mandamus vobis quatenus, permitatis de cetero, dictum Archiepiscopum et suum locum Tenentem in Evissa cognoscere de primis apellationibus a predictis sentenciis factis, et ad dictum Archiepiscopum emissis in insula memorata. Et in predicta cognitione dictarum primarum apellationum eisdem impedimentum aliquod minime faciatis.

Item volumus quod si aliquos de dictis primis sentenciis prolatis per baiulum dicti Archiepiscopi, obmisso dicto Archiepiscopo, at contingeret appellare, dictos appellantes et predictas

primas appellaciones ad locum Tenentem dicti Archiepiscopi in dicta insula remittatis; vos autem de secundis apellationibus cognoscatis, non permitentes quod dictus locum Tenens dicti Archiepiscopi de eisdem secundis apellationibus cognoscat. Volumus tamen quod locum nostrum Tenens in Maioricis cognoscat et cognoscere possit de dictis secundis apellationibus, si sibi potius in Maioricis, quam per vos Evisse cognoscere videbitur expedire.

Dictus vero locum Tenens dicti Archiepiscopi de primis apellationibus cognoscat et cognoscere valeat, tamen, in predicta insula de Evissa, precauentes et inhibentes nichilominus ne aliquis habitator dicte insule de Evissa, per dictum Archiepiscopum vel eius locum Tenentem vel Propositum Tarrachone vel eius locum Tenentem pro causa aliqua extra dictam insulam, extrahatur. Datum in Perpinianno, kalendas julii anno Domini Millesimo CCC.º tertio.

A. H. M. *Ced.* I. f. 90. v.

ELS SAGRAMENTS AL CALL JUEU. — SOBRE ENTE-
RRAMENT DE CADAVERS. — PAGAMENT DE
DRETS MARITIMS A PROVENÇA.

(1305)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum, Comes Rossilionis, Ceritane, et dominus Montispesulani. Dilecto militi Dalmacio de Garrigia, locum tenenti nostrum in Regno Maioricarum. Salutem et dileccionem. Mandamus vobis quod adeatis venerabilem Episcopum Maioricarum propter factum judeorum et propter casum novum, qui cum scandalo nuper contigit, et ne posset alias evenire, quod, una vobiscum, statuat dictus Episcopus quod, de cetero, nullus clericus intret callum vel domos Judeorum pro sacramentis talibus exhibendis in tempore necessitatis ne primo secum habeat unum hominem locum tenentis vel baiuli Maioricarum, vel sui locum tenentis, et sic associatus cum illis intret et faciat suum officium, quoties necessitas congruerit.

Item statuat una vobiscum, et ordinet quod nullus sepeliatur recenter in carneriis in quocumque carnerio de Maioricis, set in terra, et cum suum corpus incineratum poterit in carnerio vel sarcofago collocari, et hoc fit propter corruptionem et fetorem, que contingunt sanitati

hominum evenire, et adhibeatis in hiis consilium Juratorum, et de hoc scribimus Episcopo supradicto.

Item sciatis quod inquisivimus cum hominibus de Cauquolibero de hoc, quod nobis scripsistis, quod homines Maioricarum de novo compellebantur solvere in portu Eres in Provinciam, novam exactionem, et invenimus non esse novum, immo antiquitus esse solutum, et illi de Cauquolibero persolvunt pro capite semper XIII denarios, et ita non posumus iuste petere quod tollatur, quod est antiquitus assuetum. Dicatis hec juratis qui nobis scripserunt pro istis. Datum Perpiniensi pridie nonas Aprilis anno domini Millesimo CCC.º quinto.

A. H. M. *Ced.* I. f. 93 v.

COMPORTAMENT DE LA CURIA REIAL AMB EL
CLERGAT I LLEGATS PIADOSOS

(1305)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum, Comes Rossillionis, Ceritane, dominus Montispesulani. Dilecto Dalmacio de Garrigia militi, tenenti locum nostrum in Regno Maioricarum. Salutem et dilectionem. Venerabilis Episcopus Maioricarum misit ad nos discretum virum G. de Ortis, Rectorem ecclesie Sante Eulalie Maioricarum cum litteris credenciaris qui ex parte ipsius diversa capitula nobis exhibuit in quibus se injuriatus dicebat per curiam nostram Maioricarum et inter cetera quod curia nostra clericos banniebat, et etiam ipsos clericos capiebat et ipsum Episcopum vel eius officialem exercere jurisdictionem in eos non permittit. Unde mandamus vobis quatenus, si vobis et dicte Curie nostre claro modo aliquos clericos esse constiterit qui gaudere debuerint clericali privilegio, tales clericos nec banniant nec in eos manus imponant, et si fecerit, inveniendos eos fragranti crimine, eidem Episcopo et eius Curie restituantur. Preterea in legatis seu relictis ad pias causas si primo ad predicti Episcopi Curiam vel sui officialem recursus fuerit quod ad nostrum ipsum Episcopum et eius Curiam permititis predictam piam exequi voluntatem. Porro super jurisdictione bannorum et justiciarum hominum dicti Episcopi et ecclesie sue de quibus similiter querebatur, faciatis perinde observari, sicut ordinavimus in recessu, et in libro Curie

fecimus registrari, non permitentes quod contra ordinationem nostram homines dicte Ecclesie agraventur.

Ceteris vero capitulis nobis oblatis super sedere decrevimus, donec personaliter in Maioricis fuerimus constituti, et tunc rectius et solidius de predictis cum domino Episcopo intendimus ordinare. Datum in castro de Palacio idus Martii anno Domini M. ccc. quinto.

A. H. M. *Ced.* I. f. 99 v.

ELS BENS TEMPORALS I LES CAPELLANIES

(1305)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum, Comes Rossillionis et Ceritane et dominus Montispesulani. Dilecto Dalmacio de Garrigia militi, tenenti locum nostrum in Regno Maioricarum. Salutem et dilectionem. Vidimus litteras vestras super facto appellacionis illius hominis de Incha qui vocatur Jacobus Piquerii, et totum casum intelleximus, quem in litteris posuistis et similiter venerabilis Episcopi Maioricensis irracionabilem motum, quem habet et habuit in suo processu, de quo non modicum admiramur de vobis, quare sic tepide negocium accepistis et non processistis ad alia fortiora. Unde mandamus vobis quatenus, tamen predictae appellacionis in Curia nostra omnino faciatis agitari, vocatis partibus et mandetis iudici dicti Episcopi et eum compellatis, quod libellos dimisorios faciat partibus, ut est moris in talibus observari et dicatis dicto Episcopo quod revocet quicquid in facto illius hominis per eum et suam Curiam est processum. Et nos scribimus eidem Episcopo super predictis animi nostri motum, admirantes qualiter tempore potuit dicere quod non recognoscat nos superiores in bonis sue ecclesie temporalibus set solum Papam, et quod amodo talia dicere vel facere non attemptet.

Preterea quod scripsistis nobis de Capellanis, quas quidam statuunt super rebus que pro dicto Episcopo tenentur, miramur quomodo sustinetis nec sustinuistis, quare nos quando recessimus super hiis ordinationem dimisimus, ut sic parum de honore Episcopi sustineretur sicut de nostro. Unde vobis mandamus quatenus, omnes factas tales Capellanas, post recessum nostrum impediatis, emparetis et etiam

revocetis, nec de cetero fieri permittatis. Et in talibus deberetis melius vigilare. Datum Perpiniani, undecimo kalendas Augusti anno Domini Millesimo trecentesimo Quinto

A. H. M. *Ced.* I. f. 106.

SUPER FACTO SUPPLICATIONUM QUE OFFERUNTUR
DOMINO REGI VEL LOCUM SUUM TENENTI IN
QUA CURIA DEBEANT TERMINARI.

(1305)

Jacobus Dei gracia Rex Maioricarum etc. Dilecto Dalmacio de Garriga etc. Salutem et dilectionem. Volumus et vobis mandamus quatenus cum offerentur vobis supplicationes a gentibus aut nobis, et nos remitemus ad vos negocium, mandando quod faciatis supplicantibus justicie complementum semper remitatis partes ad examen baiuli vel vicarii curie prout ad eos decreveritis pertinere quare intelleximus quod plures lites in vestra curia terminantur et cognoscuntur quarum examen ad curiam vicarii vel baiuli pertinere noscuntur. Unde nolimus quod de talibus litibus in vestra Curia cognoscatur, nec dumtaxat de illis majoribus et que per appellacionem ad vestram Curiam spectat cognoscere, et omnes alias ad consistoria debitoria remittatis. De omnibus autem litibus seu causis, que ad examen vestrum per supplicationem venient, haberi faciatis decimum tam de preteritis presentibus et futuris et, si obmissum est, de preteritis habere decimum illud repeti et solvi nostre Curie faciatis juxta ordinacionem super hiis per nos factam. Datum Miliariis idus junii anno Domini M^oCCC.^oV.^o

A. H. M. *Ced.* I. f. 102 v.

SUPER FACTO LAUDEMIORUM.

(1305)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum, etc. Dilecto Dalmacio de Garrigia etc. Salutem et dileccionem. Meminimus nos ordinasse in Maioricis quod de laudimiis provenientius ex alienacionibus prediorum et Capdalerii, seu principiores domini prediorum haberent tres partes, et ceteri domini inferiores inter omnes haberent inde quartam partem. E per presentes denuo vobis mandamus quatenus ipsam nostram or-

dinacionem faciatis efficaciter observari. Datum Perpiniani nonas junii anno Domini Millesimo CCC.^oV.^o

Item mandavit dictus G. de Podio Dorfila, ex parte dicti Domini Regis quod, si aliquis receperit comandam vel peccuniam Regalium Valencie ad lucrandum, et postea reddiderit ipsam comandam vel peccuniam ad monetam regalium Maioricarum et ipsa dederit [aumentum] quod nihilominus teneatur dare cambium de capitali, et si aliquid crescit de lucro soluto cambio, illud dividatur, juxta pacta inter ipsos inhita.

A. H. M. *Ced.* I. f. 102.

CONTRACTES EN LES FEINES DEL CAMP

(1305)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum, Comes Rossillionis et Ceritanie, et dominus Montispessullani. Dilecto Dalmacio de Garriga, militi tenenti locum nostrum in Regno Maioricarum Salutem et dilectionem. Licet miserimus vobis quandam ordinacionem super aforandis seu taxandis mercedibus mercenariorum, quare videtur nobis melior ordinacio infrascripta, illam vobis duximus transmitendam que, si bona vobis visa sit, illam statuatis servandam aut addatis seu minuatis eidem, et eam corrigatis, ut melius et apcius vobis videbitur faciendum, vocatis illis omnibus quos ad hec vocari mandavimus in aliis nostris litteris super hiis jam transmissis. Cum facta fuerit ordinacio premisorum et aliorum, prout eam fieri mandavimus, illam nobis serius transmitatis. Datum Perpiniani VIII kalendas februarii anno Domini M^oCCC.^oV.^o

Lauradors, guardians de bestiar e traginers que stan o daqui avant volran star ab senyor se loguen a I any, e sia lur soldada al mes per any C. sols. E si no volen. . star a un any complit sia lur soldada de comensament de sementer tro a Nadal, al mes a rao de LXXX sols per any, et de comensament de messes tro a sent Pere e a sent Feliu al mes, a rao de CXX sols per any, e de lo romanent del any al mes, a rao de LX sols per any.

Item, que oltra lo dit loguer e soldada aien los lauradors e guardians de bestiar e traginers, carnsalada (?)..... e vianda, axi com es acostumat, e no als.

Item, que lauradors e guardians e traginers servesquen a aquels, ab qui esteran be e complidament, axi com entre els sera promes, e que per tot aquel temps nos pertesquen nis pusquen pertir d'aquel o d'aquella ab qui staran, sino ho fasien per rao justa, la qual aguessen mostrada a la Cort.

Item, que tota persona que stia ab senyor esmen, e sia tenguda d'esmenar, apres del temps complit, los dies falitz, so es a saber, aquels que aura falitz per malautia I dia per altre, e aquels que aura falits per altra rao, oltra voluntat de son senyor, esmen II dies per un.

Item, que tota persona pac e haia pagada a aquel que ab el stara la soldada al cap de lo any e del temps be e complidament, E aquel o aquella que nou fara, sidoncs no y a justa rao, pagara a aquel cascun dia, aytant con lo trigara de pagar, so que li deura per soldada, aytant con faria si ab el stava.

Super singulis autem capitulis suprascriptis et aliis omnibus apponatis certam penam prout expedicius vobis videbitur faciendum.

A. H. M. *Ced.* I. f. 116 v.

FID'UN PLET MATRIMONIAL

(1306)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum, Comes Rossilionis et Ceritanie, et dominus Motispes sulani. Dilecto Dalmacio de Garriga, militi, tenenti locum nostrum in Regno Maioricarum. Salutem et dilectionem, Negotium Bernardi de Gostenis et uxor eius Arnaldone fecimus diligenter examinari, quod continet diversa capitula, que definienda duximus in modum inferius comprehensum. Mandamus vobis quatenus difinitionem nostram, in singulis capitulis infrascriptis, qualibet appellacione cessante, faciatis compleri ac inviolabiliter observari. Primo quod dicte Arnaldone faciatis restitui et solvi omnia et singulatim dotem, videlicet, vestes, jocalia, pannos, et alia omnia que mater eius atulit marito suo, Petro de Mota patri dicte Arnaldone, illis dumtaxat salvis et exceptis que dictus Petrus de Mota debet tenere de vita sua ex pactis dotalibus, et etiam salvo et proviso quod de peccunia, que sibi restituatur et solvetur medietas collocetur in emptionibus rerum immobilium, pro tuitione eiusdem. Item quod dicta Arnaldona detur et restituatur sue libertati plenarie et absolute.

Item quod omnes expensas seu sumptus factos in alimentis omnibus dicte Arnaldone, toto tempore quo fuit extra domum dicti patris sui, solvatur et restituatur de bonis propriis ipsius patris sui. Item restituantur eidem Arnaldone instrumenta dotalia dicte matris sue quondam, et omnia alia instrumenta et scripta faciencia et pertinencia ad ipsam Arnaldonam, et eius jura ad que restituenda sibi dictum Petrum de Mota, Francischum et Petrum Dalmacii, specialiter et generaliter alios omnes, illa vel de illis aliquid tenentes faciatis compleri. Que omnia quamcunctius poteritis post receptionem presencium faciatis fieri et compleri. Datum Perpiniani kalendas junii anno Domini M.^oCCC.^oVI.^o

A. H. M. *Ced.* I. f. 125.

SEPARACIÓ MARITAL

(1306)

Jacobus Dei gratia, Rex Maioricarum. etc. Dilecto Dalmacio de Garriga, militi, tenenti locum nostrum in Regno Maioricarum, salutem et dilectionem. Noveritis ad nostram audienciam pervenisse quod, Bernardus Omberti, mercator Maioricarum, collocavit matrimonio quamdam filiam suam cum quodam de Maioricis, cuius nomine ignoramus que propter eius mariti seviciam, cum eo cohabitare non poterat, ymmo ad domum paternam dicti Bernardi habuit redire, et vos ordinastis quod eius maritus det dicte uxori sue, pro provisione sua et eius ancille qualibet die XVIII liberas (1). Unde vobis dicimus et mandamus quatenus, omni appellacione remota, faciatis dari dicte mulieri quolibet die dictos XVIII.º denarios, ut ordinastis. Et etiam faciatis eidem restitui et tradi omnes vestes suas, quas maritus suus, vel alius sibi fecit, et omnia jocalia sua, verumtamen, si dictus maritus predictae mulieri vult aliquid rationabile in contrarium dicere, audiatis eum partibus vocatis, et negocium totum plene instructum nobis remittatis interim tamen faciatis servari et sequi ea que vobis mandamus quousque a nobis aliud receperitis in mandatis. Datum Perpiniani III kalendas junii anno Domini M.^oCCC.^oVI.^o

A. H. M. *Ced.* I. f. 125 v.

(1) Denarios (?)

ALS MERCADERS MALLORQUINS QUI MERCADETGEN
A BUGIA QUE PAGUIN EL QUART

(1307)

Denos en P. de Belcastel, cavaler e loch Tenent en lo Regne de Malorques, per lo molt alt senyor Rey de Mallorques als amatz, a tots los mercaders mercadejantz en Bugia qui aqui son ara presentz, ne dequienant seran. Saluts e bona amor. Avem entes per recomtament dalscuns digne de fe que vosaltres aitant con podetz absegatz e tolets so ques deu levar del dret que pagar devets per les mercaderies que aqui portatz, lo qual dret se dona, axi con ja creem que sabets, per satisfer del dan donat als homens de Malorques, segons lo tractament de la pau feit entre l dit senyor Rey nostre, e el Rey de Bugia, de la qual coza, si veritat es, nos maravelam molt. Per que, de part del dit senyor Rey vos deim e espressament vos manam a totz e a sengles, qui aqui sots, ne daqui enant seretz, sots pena de cc morabetins, que be e

justament deiatz pagar lo quart del dit dret, si alguna hi devetz, e encare aquell qui pagar deuretz de les mercaderies que aqui porteretz per a avant. En axi que us manam, sotz la dita pena, que lo dit quart de dret, axi aquel que ara devetz con aquell que daqui enant deuretz, paguetz legalment sens alcun diminucio a aquels, que assignats hi son de reebre, e encare que us guardetz que el dit quart no us degats retenir per alcun deute que la duana vos degues, ans asso, no contrestant, lo deiatz pagar als ditz levadors. Nos, empero, daquestes coses escrivim e trametem nostra letra al Consol de Bugia que es prenga guarda d aquest feit. E que si ni havia alcun qui, contra aquest nostre manament vengues, que ns ho trametes a dir.

Datum Maioricis VII idus Maii anno Domini M. CCC VII.

A. H. M. *Ced.* I, fol. 178.

ANTONI PONS.

(Continuará)

O R D I N A C I O N S

DE LA INQUISICIÓ

(1535)

Et die martis xxvj mensis januarii anno predicto MDxxxv spetabilis et nobilis dominus locumtenentis generalis et huius regni Gubernatoris tradidit michi Raymundo Lull notario juniore et scribano presentis curie capitula inquisitionis Generalis infra scripta mandando michi ut illa in cartis eiusdem curie continuerem et sunt tenoris sequentis.

CAPÍTOLS O ORDINACIONS FETAS PER LO
RMO, SR. INQUISIDOR GENERAL PER LA
CIUTAT DE MALLORQUES

Nos Don Luys Mercader per la gracia de Deu bisbe de Tortosa, del Consell del Rey nostre senyor, Inquisidor general en los Regnes y Senyorios de sa altesa de la Corona d'A-

ragó, vistos los capítols de las Corts de Monçó consernents al offici sanct de la Inquisició y ab lo principe de la sglesia apostolica universal Leo papa dehe modo (?) obviant la gran offensa de Deu y perill de concencia que de la observança d'ells se seguien per impedir e pertubar lo libre exercici de la sancta inquisició o proprio motu de Sa Sanctedat per son breu relexa lo jurament que se feu de guardar los dits capítols y reduintlos Sa Sanctedat com de fet los reduhí a la disposició del dret comú, e are Nos volen entendre en lo servey de Deu y del Rey nostre senyor y al descarrech de nostre consciencia per be y repos de tots en ordenar y reformar lo dit sanct offici perque sos privilegis de libertats se guarden e cumplan sens agravi ni prejuyi algu de tercer amb voluntat y per manament de Sa Altesa y agut consell e deliberació amb personas de sciencia y consciencia, restituim lo ques de Deu a Deu y lo de Sesar a sesar, ordenam y manam complir los capítols seguens y quadesqun dells.

Primerament, perquè segons disposició de dret el offici de la Sancta Inquisició se deu exercir ab officials e ministres necessaris y no superfluos en perjuy de la jurisdiccio reyal y de la republica dels regnes y senyorios de Sa Altesa, ordenam y provehim que a nom de officials y ministres se entenguen y compren-guen los officials que son asalariats y aximateix los no asalariats cascu deservints en la Inquisicio.

Item, ordenam que a nom de familiars dels Inquisidors, officials y ministres, s'entenguen los familiars continus, comensals y no altres o de amistat.

Item, per que segons dret es prohibit lo abus de portar armes per la Inquisicio y per evitar nombre superfluu dels tals familiars armats ordenam que en la Ciutat de Mallorca hage nombre de vint y cinc y en las altres vilas del dit regne en la ylla de Manorcha y en la ylla de Eviça en las quals se hage de exercir de la Inquisicio no entenent lo inquisidor residint en Mallorca, los familiars armats que a ell seran ben vists puy excedesca lo nombre de deu en quascuna dellas y los tals nomenats y elegits homens casats abonats de bona fame y orde, e no scandalosos y de perçalitat, ni homens de seguide ni criminosos, y aquest haïen per nombre competent puy en tot temps y loch que mes sera manester los officials reyls requests per los inquisidors com a catholicchs y zeladors de la fe y de la sancta inquisicio donaran los necessaris, y negligint donarlos donam facultat al Inquisidor general que ls se prenga.

Item, perquè sien coneguts los tals armats ordenam que porten albarans fermats dels inquisidors y de un notari del secret, y no portant aquells puguen esser y sien desermats per la justicia secular o reyal y per que nos fassa abus dels albarans prestarlos a altres y cesse tot frau y engan manam que sia feta nomina de sos familiars armats amb sos noms connoms amb jurament que no faran frau en los dits albarans, la qual nomina fermade de los inquisidors e hun notari volem stiga en la cambra de secret, y lo mateix s'entenga quant als albarans y nomina en los familiars continus e comensals dels inquisidors, officials e ministres.

Item, ordenam que si algu dels dits officials y ministres o de sos familiars comensals o de los familiars armats cometra algun graue crim, tal que sia digne de pena corporal, nos sia denunciat perquè sabude la veritat que passa axi

lo manarem privar del offici o demes provehim riem contra los inquisidors que sen los notori los toileran del.

Item, ordenam que si algun official de la inquisicio haura de convenir curialment alguna persona, de qualsevol grado o condicio sia, lo haia de convenir deuant son jutge ordinari, puy lo actor ha de seguir lo for del reo salvo en cars que lo tal official fos reo originario y lo que n contrari sera autat y processat sia irritu, rasso y de negun effecte y valor, y demes manarem procehir contra lo Inquisidor que lo tal consentira y contra lo official que lo tal procesmoua.

Item, que los inquisidors no s'entremeten en conexer de causes civils puy no sien de la Inquisicio ni de bens confiscats encara que los contractes se posen clausules de renunciacio de propri tor y sumissio de qualsevol jutge que lo actor volrra elegir, puy la jurisdiccio es limitada y no s'esten a estos casos, la qual axi se cumpla amb las penas contengudes en los capitols precedents.

Item, ordenam que si algun home se casara ab dos mullers vivint la primera, o una muller ab dos marits vivint lo primer, los inquisidors no coneguen esta causa sino en cars que los tals sentissen o se presumis malsentir del sagrament del matrimoni, quen tal cas la jurisdiccio es dels inquisidors.

Item, ordenam que si algun official o guarde vinyas o de sequias pendran o desarmaran algun official de la inquisicio en crim fragan en las vinyas o terras conrades, que l'official no sia per axo pres ni molestet per los inquisidors, mas si lo tal familiar pretangues ser li feta sobre o agravi, com esta sia causa criminal la jurisdiccio pertanga al inquisidor, lo qual en tal cars mane cridar al dit official seglar o guarde e sens lo pendre ni maltractar sabuda la veritat sumariament provehexca lo conforme a justicia sens opressio alguna del official o guarde.

Item, ordenam que negun official de la Inquisicio tracte per la persona art alguna de mercaderia y tractant la per altre persona intermedia no se alegre de exemptio en les cosas del tracte mas seguesca lo for ordinari agent y defanent a pena de privacio de offici que en la inquisicio.

Item, ordenam que los inquisidors no conegan de blasfemia sino en cars que sapia a heregia.

Item, ordenam per evitar scropol de cons-

ciencia que los edictes que se posaran contra los que saben alguna cosa de la blasfemia y sortilegios que lo vingan a denunciar a los inquisidores sots pena de scomunicacio que sia canon *referende sententie*, salvo que la blasfemia contra los articulos de la fe quen cars volem que sia canon *late sententie* contendra manifesta heregia.

Item, ordonam per obviar aximateix lo perill de la consciencia en special los homens ydiotes si alguns contes se posaran per los inquisidores que sien denunciats los excomunicats que per sua pena en la excomunicacio per un any, que los tals edictes sentengan essenti los tals excomunicats declarats e publicats per excomunicats que perseveran per any en la dita excomunicacio salvo sino fos per crim de heretgia o factoria que no sien denunciats se deuen manifestar.

Item, ordonam y manam que los officials y ministros de la sancta inquisicio que compraran o adqueriran per titol oners o luiran cosa alguna littigiosa o que de prest se espera moure plet no puixen alegrarse active ni passive de la exemptio del sanct offici, que puxen esser coneguts devant qualsevol jutge ordinari devant lo qual no sent officials poguessen esser conuenguts y que devant aquell persigan la justicia y no davant los inquisidores sots las penas conuengudes en lo sisen y seten capitols.

Item, per guardar e complir la exempcio de la inquisicio y sos privilegis e libertats y que lo general de Arago, Catalunya y Valencia no perdan los drets que pertanyents per manament de Sa Altesa ordenam que desiauant lo receptor dels bens confiscats pague los drets del general dels officials y ministros salaen la forma seguent: que per que cesse tod frau y engany a la cambre y fisch de Sa Altesa que lo inquisidor done cedula o albara testimonial fermat de son nom y referendat de hun nom del secret ab jurament del official salariat que allo que compre o posa o saca del Regne es per a sa persona o casa sens frau algu e que los drets del General se posen en los libres del General y en las spalles de quascun albara y en la fi del any fet compte y cancelacio per los dits albarans dels dits inquisidores e libres de general ab intervencio de l'escriva dels sequestres, lo receptor pague lo general dins cinch dies lo que parexera per finat degut al general de sos drets sens altre consulta de Sa Altesa ni dilacio alguna cobrant lo dit receptor las ditas cedulas o albarans per son descarrech.

Item, per que sen dret y extravagant los officials necessaris per a lo exercici e expedicio de la Inquisicio son exemptos y privilegiats se deuen eligiar encare que sien laychs com los inquisidores officials preueres no casats e no contribuir en las missions e drets de las ciutats, ordenam que lo receptor fiscal e aguatzir, notaris del secret e sequestres, carceller, ministro o potter casats salariats com mes necessaris sens los quals lo inquisidor no puxa exercitar lo offici, sien libres y no contribuyen en los talls, imposicions de drets de la ciutat, vila o loch hon residen, usant, exercint son offici en la inquisicion, e que los altres officials y ministros lechs, clergues conjugats contribuescan segons es stat usat e guardat.

Item, si algu amb bona [fe] e seus frau algu y no fugitiu haura pagat e paga algun deute, o haura luyt e luira algun censal, o algu estimat per bon crestia ans que fos condemnat per heretge o sos hereus quen tal cars puix verdadera e realment haura pagat e luyt e no en frau, no puxa esser convingut sobre lo dit deute, ni molestat, ni los dits sos hereus sobre la dita raho per lo fisch o receptor o altre persona alguna de la inquisicio.

Item, si lo marit o sogre sera condemnat y lo fisch pendra y ocupara los bens de aquell sia obligat a restituir lo dot a la muller catholica que li haura portat, constant que lo dot fonch portat e rebut per dit marit o sogre condemnat, puis lo dit marit o sogre fos hagut y estimat per bon crestia al temps del matrimoni y ella no sabes qu'ell hera heretge y cessas tota frau quant se dona y rebe la dita dot.

Item, ordonam que si algunes persones hauran comprat o compraran algunes propietats o altres coses algunes apres de la compra o contracte seran condempnats los venadors per heretges, e pagaran lo preu realment, e se provara que lo dit preu fonch vertaderament en utilitat del patrimoni del condemnat per heretge, que lo tal preu sia restituit, e si lo fisch volra revendar las dites cosas.

Item, ordenam per algunes justes causes quens mouen y manam alçar qualsevol prohibicio feta per manament dels inquisidores, que negu puxa donar cambis a conversos ni negociar ab ells, en altre manera no sia la tal prohibicio salvo si los tals son fugitius y no haguts per crestians e son absents heretges condempnats, quen aquest y semblant se sgarde de la desposicio del dret comun.

Item, ordenam que las appellacions civils sien per nos y per los del consell de la Inquisicio determinades conforme a dret, y quant a la execucio de las sententias pendent la appellacio en los termens de la possessio de la persecucio della guardes la disposicio del dret comu.

Item, si alguns testimonis se trobaran falsos en las causas criminals de la inquisicio, per que sien degudament punits y per que de altre manera per la facilitat de la pena nos moga a depositar fals, manera quels tals testimonis no sien sentenciats ni punits sens nostra consulta, y qu en lo entretant estiguen presos a bon recapte en la carcell de la inquisicio.

Item, manam que per los inquisidors no se done ni atorgue guiatge ni seguretat alguna persona, sino amb veritat sia guiade y assegurade per a fer testimoni de veritat, per altre acte necessari al offici de la inquisicio ab terme competente per a venir estar y tornar a sa casa sens dol ne frau algu, e feta la deposicio o acte al qual sera cridat sia romput e cancellat lo dit guiatge passat lo dit terme pera tornar a sa casa.

Item, ordenam que las rendas dels oficials y ministres de la inquisicio de son patrimonio no sien executats per los ministres de la Inquisicio ni s entremetan en lo conexement de aquellas, salvo en los casos contenguts en los dits capitols sise e sete desus contenguts sots las mateixas penas.

Item, porque som certs que la voluntat del Rey nostre Senyor es fer gracia y merced que axi en los bens sitis, censals mobles com en deutes ypothecaris y ortograsaris la prescriptio de trenta anys sia admesa e hagude per legitima no essent demanades judicialment o de altre manera interrompude segons disposicio de dret, ordenam que axi se guarde.

Item, ordenam y manam als Reverends Inquisidors fassen observar inviolablement a qualsevol official axi guardes del General, de la querna peatges e de qualsevol drets que portant qualsevol nuncio official del Sant offici o qualsevol altre persona capa, capiró o barboleta closa o ligade ab segell del Sant offici que no li empatxen, scorcollen ni deneguen per via directe ni indirecte sots pena de excomunicacio ab altres arbitrarias penas com sien coses perilloses.

Los quals capitols quascu de aquells manam als dits inquisidors, oficials e minis-

tres quels guarden e complescan com segons en ells se conte, sots pena de excomunicacio e privacio de sos officis, perque axi cumple al servey de Deu y del Rey nostre senyor, quietud e repos del Sanct offici, en testimoni de las demunt ditas coses hauem manat fer las presents de nostra ma fermades, ab nostre segell segellades e per nostre secretari referendades. Dat en la insigne ciutat de Valencia a dos dies del mes de Agosto del any de la nativada de Nostre Senyor mil sincets y quinze.

L. Episcopus Dertusensis, Inquisitor Generalis.

De mandato Reverendissimi Domini mei Dertusiensis episcopi et Inquisitor Generalis fuerunt scripte per me Petrum Johannem Dominicum E. D. C. et Sancte Generale Inquisitione Secretarium.

(ARX. HIST. DE MALLORCA, *Preçons*, 1535-58, fols 3-7).

JOAN PONS I MARQUÉS

DE LA JURISDICCIO

DEL BATLE DE VALLDEMOSSA A DEYA

Fins l'any 1583, Deià i Valldemossa constituïren una sola parròquia o Universitat. Malgrat això, Deià sempre va gaudir d'una certa autonomia envers de Valldemossa, degut a que per donació feta per Nunyo Sans al Monestir de Santa Maria de la Real de l'antiga alqueria Haddayan (Deià), l'Abat de dit Convent sempre va exercir jurisdicció damunt el terme de la dita alqueria. Això feu que, quan el Batle reial de Valldemossa i al mateix temps de Deià, hagués d'administrar justícia dins aquest darrer lloc, casi sempre es trobava que l'Abat de la Real reclamava al Governador de Mallorca els drets que li pertocaven damunt la dita jurisdicció, dient que era el batle que ell tenia a la Vall de Deià el qui havia d'administrar justícia en els delictes, si és que fos delicte el que havia determinat la qüestió; per altra part el batle de Valldemossa invocant els drets que el seu càrrec li conferia també pretenia resoldre les qüestions que es plantejaven dins el terri-

tori de la seva parròquia. Aquesta mena de gelosia administrativa entre l'Abat de la Real i el Batle de Valldemossa i la dubtosa delimitació de poders entre ells dos per resoldre els litigis o causes, fou motiu que el Governador de Mallorca hagués d'aconsellar-se a voltes per a determinar quin dels dos era el competent per dirimir-les.

Ens han suggerit l'anterior comentari els documents següents:

I

1391

En Francesch Sagarriga, Cavaller etc. Alamat lo batle de Valldemussa qui ara es e per temps sera o a son Lochtinent, Saluts e dilectio. Con l'onrant batla de Mallorca a requesta del Reverent Abbat de la Real de Mallorca hage a vos endrassade una letra de la tenor seguent, De nos en Luis de Bellviure batle de Mallorca al amat lo batle de Valldemussa o a son lochtinent. Saluts e dilectio. Com per part del Reverent Abbat de la Madona Sta. Maria dela Reyal de Mallorca sie stat devant nos exposat reventment que vos no contrastant quel dit Reverent Abbat hage e tenga batla en loch de Deya de la dita parroquia a hon ha sa juridicio per vigor d'alcunes letras qui hixen de la nostra cort contra alguns habitants del dit loch de Deya a instancia de part qui sendressen a vos per malvertencia fets exegucio e procehits contra los habitants del dit loch de Deya en gran perjudici dela dita juridicio, perque suplicat sobre aço esser provehit de remev convenient, e nos atenent que no es de nostra intencio que les dites exegutions ne altrás compulsions o proceses manan a ser fets per vos qui tocan algun dels dits habitants del dit loch de Deya mes per lur ordinari o batle. Enperamordaço volents provehir a la indepnitat de la juridicio del dit Reverent Abbat e aquella conservar a vos dehim e manam expressament sots pena de xxxv lliuras al fisch reyal aplicadores que si dequiavant se cove axir de nostra cort alguna letra o manament qui sendres per vos per fet civil contra algun de los habitants del dit loch de Deya e de la dita juridicio del dit Reverent Abbat de la Reyal aquella de continent remetets al dit batle de Deya o a son Lochtineut o al scriva de la sua cort per aquella exequidora ho complidora

segons se tenor com a ells e no a vos ne a vostre ofici se pertanya. E per semblant manam ab la present al notari o scriva de la vostra cort que en res contra los habitants del dit loch de Deya per vigor de letras de nostra cort en fet civil no s'entremetra ans ho degue axi com dit es sots la dita pena. Manant no res menys al batle del dit loch de Deya qui ara es e per temps sera que en res avos ne als vostres manaments en semblants fets qui sagen afer per letras de nostra cort no obeescha ans ell ho degue fer per son ofici segons que per nos sira manat en les ditas letras. E a ço nomudets. Dat. Maioricis xxiiij aprilis anno anat. domini M ccc lxxxx primo. Vide Accesor. E la dita letra sia justa e rasonable per tant a vos dehim e manam sots pena de xxv lliuras al fisch reyal aplicadores que aquella letra exequiscats e observets e servar fassats segons se forma e tenor e contra aquella no vingats en alcuna manera si la dita pena volets squivar. Dat. en Mallorca a xxvij dies de maig del any M ccc lxxxx hum.

ARX. HISTORIC MALLORCA — *Lletres Comunes*, T. 62, fol 64 v.

II

1392

En Francesch Sagarriga etc. Alamat lo batle de Valldemussa ho a son lochtinent, saluts e dilectio. Davant nos es comperegut lo Reverent Abbat del monastiri de la Reyal dient que en lo loch de Deya de la dita vostra parroquia ell e sos predecessors han tengut e tenen batle qui conex de les causes civils qui son entre los habitants del dit loch de Deya. E com entre aquells se esdeve trahiment d'armes, lo dit batle de Deya pren les dites armes e exhibetx la pena en la qual son encorreguts los trahents darmes. E com no hage molt en Bernat e Metheu Muntaner e alsuns altres habitants del dit loch de Deya per algun contrast qui era entre ells hagen tretes armes dins lo terme del dit batliu de Deya e vos dit batle de Valldemussa afermets les dites armes e la exacio dela dita pena a vos e al nostro ofici pertany e no al dit batle de Deya. E perso haits manat que degen haver e portar les armes en vostra poder sots certe pena e la dit Reverent Abbat hage a nos suplicat que us deguesen manar que del dit fet no us ne deiats

entremetre, per tant nos volents sobre lo dit fet deliberar e quiscuna deles parts en lur dret hoir avos dehim e manam sots pena de xxv lliuras que en lo dit fet sobresahecats e en res enentets fins i tant que nos hoides les rehons de les parts haiam en lo dit fet per justicia segons que s pertany provehit. Dat. Maioric. xxij mensis mady anno a nat. domini M.ccc lxxxx secundo.

Ibid. *Lletres Comunes*. T. 66, sens foliar.

III

1396

En Berenguer de Montagut donzell etc. Al amat lo batle de Valldemussa o a son lochtinent. Saluts e dileccio. Con per rahons dels contrasts qui en temps passat eren muguts entre lo reveren Abbat del Monestir de la Reyal e lo batle de la dita parroquia per raho de la conexense de les causes civils qui son entre los habitants del loch de Deya deles quals lo reverent Abbat aferma deura conexer lo batle lo qual ell e sos predessadors han acostumat de tenir en lo dit loch sia stada precehida letra de nostra cort dade a xxij de maig lany M ccc xc dos per les quals le era manat al batle levons de la dita parroquia que en los dits contrats qui levons eran degues sobraseura fins tant que oydes les parts fos per justicia en lo dit fet provehir segons que en le dita letra pus largament es contengut. E ara per lo dit reverent Abbat sia stat proposat que vos dit batle no contrestant la dita letra vos a forsats de fer aetants en causes diverses quis pertenyen al batle lo qual lo dit Abbat te en lo dit loch de Deya, suplicat a nos sobre asso esser provehit de remey de justicia conivent per tant nos volents sobre los dits fets deliberar e cascuna de les parts en lur dret hoyr afi que de qui avant semblets contrats entres les dites parts sien declarats. Avos dehim e manam sots pena de xxv lliures al fisch rey al aplicadores que dimars primer vinent per vos o procurador vostre siats devant nos e entretant haiats informats los procuradors fiscals per dir e allegar tot so que dir volrets sobre les dites jurisdiccions. E no res menys sobreseyscats e enres no enentenets en les dites causes ne altres de que sie contrast entre vosaltres fins tants que nos hoydes les ra-

hons de les parts haiam en lo dit fet per justicia provehit. Dat en Mallorques a xxviii dies d agost any M.ccc xc sis.

Ibid. *Lletres Comunes*. T. 70, sens foliar.

JOAN MUNTANER

FESTEJOS EN PALMA

POR HABER SIDO PRECONIZADO
CARDENAL D. ANTONIO DESPUIG

(1803)

El Corregidor y Ayuntamiento de la M. N. y M. I. ciudad de Palma capital del Reyno de Mallorca.

La plausible noticia de haver preconizado la Santidad de Pio VII en el Consistorio celebrado el día 11 de Julio ultimo por Cardenal del Sacro Colegio al Excelentísimo Señor Don Antonio Despuig, Canonigo que fué de la Santa Iglesia de Mallorca, Theniente de Vicario general Castrense, en esta isla, Auditor de la Sagrada Rota Romana por la Corona de Aragon, Chantre de esta Catedral y por gracia particular Thesorero de la misma, Obispo de Orihuela, Arzobispo de Valencia, Gran Cruz de la Distinguida Orden de Carlos III, Arzobispo de Sevilla, Patriarca de Antioquia, Consejero de Estado, Presidente de la Suprema Junta de Amortizacion, Arcediano mayor de la Santa Iglesia de Valencia, y de Talavera en la Santa Iglesia de Toledo; ha llenado de honor á esta su Patria.

Y siendo justo que la celebre con alegría, ha determinado el Ayuntamiento que en las noches de los dias 20 y 21 de este mes se iluminen las casas Consistoriales, y que en el mismo dia 21 se den gracias al Altísimo por este beneficio con una Misa que se cantará en la Catedral con la misma solemnidad que el dia del Corpus, haciendo el Pontifical nuestro Ilmo. Prelado.

Combida el Ayuntamiento á todos los vecinos de esta Ciudad á que le acompañen en sus demostraciones de júbilo, iluminando, y adornando los que pudieren las fachadas de sus respectivas casas en las indicadas dos noches: A las Comunidades Seculares y Regulares, para que

igualmente hagan en obsequio de su Eminencia demostraciones con los repiques de sus Campanas, y con la iluminación y adornos que tubieren á bien, encargando á todos el buen orden, la reunión, y la buena armonia que conduce a la consecución de tan laudable objeto. Palma 16 de Agosto de 1803.—D. Juan de Villalonga.—D. Pedro Gual.—D. Mariano Ramón de Cererols. — D. Francisco Rossiñol. — Por mandado del M. I. Ayuntamiento—D. Rafael Manera Nott. y Secretario primero.

ARX. MUN. DE PALMA.

NUMISMÁTICA MALLORQUINA

TARIFA DEL VALOR DE LAS MONEDAS FRANCESAS DE ORO

(1812)

El Excmo. Señor Don José Vazquez Figueroa, Secretario interino del Despacho de Hacienda de España, ha comunicado a ésta Junta Superior con fecha de 16 de Julio ultimo la orden siguiente:

Exmo. Señor.—No debiendo correr la moneda francesa en el país libre de enemigos, ha tenido a bien mandar la Regencia del Reyno que a los Militares que la aprehendan, o tengan qualquiera partida de ella, se les reciba a cambio por la española en la Tesoreria del Ejército á que corresponda, segun lo permita la existencia de fardos en ella, y solamente por su valor intrinseco, que es el que expresa en la adjunta tarifa; pero no por el que se señala á la misma en la que se ha formado y publicado en Madrid en 1808 baxo el Gobierno del Duque de Berg: que en los mismos términos se admita a los demas Ciudadanos en las respectivas Tesorerias de provincia y depositarias de Rentas; y que unas y otras oficinas remitan la que recojan para su más pronta fundición y reduccion á española, á la Casa de Moneda mas inmediata, cuyos Superintendentes cuidarán de reintegrar en esta a las mismas dependencias de la que se lleve á ellas, con arreglo al valor que se indica en aquella tarifa; esperando S. A. que todos los que

tengan moneda francesa se aprovecharán de este recurso solamente para remediar sus necesidades y con la prudencia que corresponde, á fin de no recargar las expresadas Dependencias con unos metales que no puedan tener aplicación al pronto: que usarán de la misma en los cambios los Jefes de las citadas oficinas; y que todos los que retengan partidas considerables de aquella moneda, la enviarán directamente para su fundicion á la Casa mas inmediata, en donde se les devolverá reducida á española, con arreglo á la tarifa publicada con esta fecha. Y de orden de S. A. le comunico a V. S. para su inteligencia y cumplimiento en la parte que le corresponda.

TARIFA

del valor á que deberan admitirse las monedas francesas en las Tesorerias de Ejército y Provincia y en las Depositarias de Rentas.

Monedas de oro

	Rs. de vn	Mrs
Luis de quarenta y ocho libras	174	10
Id. de veinte y cuatro	87	5
Napoleón de quarenta francos	148	12
Idem. de veinte francos	74	6

Monedas de plata

	Rs. de vn	Mrs.
El Luis	19	26
Medio id.	9	30
Quarto id.	4	32
Napoleon de cinco francos	17	2
Dos francos	6	28
Un franco	3	14
Medio franco	1	24
Un cuarto de franco	0	29

Y para que llegue á noticia de los habitantes de este Reyno, y tenga su debido cumplimiento, ha acordado la Junta se publique y fixe en los parages acostumbrados de esta Ciudad, la de Alcudia y demas pueblos de esta isla. Palma 13 de Setiembre de 1812.—El Marques de Conpigny=Mariano Ramon de Cererols=Nicolás Dameto=Nicolás Garcia de Atienza, Secretario.—(ARCH. HIST. DE MALL.—*Leg. de Bandos*, núm. 35).

ENRIQUE FAJARNÉS.